

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Lausunto

1 (3)

5.9.2016

ÖFPL/179/07.00.01.00/2016

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

kirjaamo@minedu.fi
kirjastolaki@minedu.fi

Lausuntopyyntö 19.8.2016 OKM/72/2014

Hallituksen esitysluonnos laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää 23.9. mennessä Pohjanmaan liitolta lausuntoa hallituksen lakiesityksistä, jotka on tarkoitus antaa eduskunnalle lokakuussa 2016. Voimassa oleva kirjastolaki ehdotetaan korvattavaksi yleisistä kirjastoista annetulla lailla. Ehdotettuun lakiin lisättäisiin säännökset määritelmistä, valtion ja kunnan vastuusta, yleisen kirjaston tehtävistä ja kirjaston käyttäjän velvollisuudesta. Lailla uudistettaisiin lain tavoitetta ja soveltamisalaa, keskus- ja maakuntakirjastoja, maksuttomuutta, käyttö sääntöjä ja henkilöstöä koskevat säännökset. Lausuntopyynnössä pyydetään erityisesti ottamaan kantaa esityksen vaikutuksia käsittelevään lukuun.

Alueellisesta ja erityisesti Pohjanmaan maakunnan näkökulmasta merkittävä on esityksen 10 §, jonka nojalla korvattaisiin nykyiset maakuntakirjastot kehittämiskirjastoilla. Kehittämiskirjastona voi kunnan suostumuksella toimia yleinen kirjasto, jolla on tehtävän hoitamisen kannalta monipuolista kirjastoiminnan kansallista ja alueellista tuntemusta sekä riittävät voimavarat. Kehittämiskirjasto toimii yhteistyössä muiden kehittämiskirjastojen ja valtakunnallisen keskuskirjaston (Helsingin kaupunginkirjasto) kanssa. Kehittämiskirjastojen lukumäärästä ja maantieteellisistä toimialueista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Kehittämiskirjastoina toimivista yleisistä kirjastoista säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Tarkoitus olisi, että kehittämiskirjastoja olisi yhteensä enintään kaksitoista.

Maakuntakirjastotoiminnan uudistaminen tarkoittaisi, että osittain vanhentuneet maakuntakirjastotehtävät korvattaisiin koko maan kattavilla kehittämiskirjastotehtävillä. Järjestely mahdollistaisi muun muassa nykyistä paremmin keskeisten kansallisten hankkeiden tasavertaisen toteuttamisen.

Esityksen vaikutuksia koskevassa luvussa ei oteta kantaa lakiesityksen kielellisiin vaikutuksiin. Jos kehittämiskirjastojen lukumäärä jää hyvin pieneksi ja niiden toimialueet kattavat useita maakuntia, kehittämis-

kirjastojen kyky aidosti vastata koko toimialueensa kirjastojen kielellisesti moninaisesti kehittämisen ja kirjastohenkilöstön koulutustarpeisiin voi kyseenalaistua.

Esityksessä ei ole perusteltu, miksi kehittämiskirjastoja olisi jatkossa vähemmän kuin maakuntia eli enintään kaksitoista. Esityksen perusteluihin tulisi kirjata, että kehittämiskirjastoja olisi yhteensä enintään kahdeksantoista, jotta niiden toimialueet voidaan tarvittaessa määrittää vastaamaan uusia maakuntia.

Kielellisestä näkökulmasta tulisi kiinnittää huomiota myös sähköisten ruotsin- ja vieraskielisten aineistojen saatavuuteen ja hankintaan. Kustannusten hillitsemiseksi hankinnat tulisi keskittää valtakunnallisesti. Ulkomaisten sähköisten aineistojen hankinta ja lisenssit edellyttävät lisäksi sellaista lainsäädäntöön ja sopimukseen liittyvää erityisosaamista, jota ei välttämättä jokaisesta kirjastosta löydy. Kirjastopalvelujen käyttäjän kannalta aineistojen saatavuus on niin merkittävä seikka, että valtakunnallisesti keskitetty sähköisten aineistojen hankintatehtävä tulisi kirjata esityksen perusteluihin valtakunnallisesti keskitettäväksi tehtäväksi.

Esityksellä ei ole arvioitu olevan valtion- eikä kuntataloudellisia vaikutuksia. Esitys on arvioitu voitavan toteuttaa vuosien 2017-2020 kehyspäätöksessä yleisille kirjastoille osoitettujen määrärahojen puitteissa. Myöskään kunnille ei siirry uusia rahoitettavia tehtäviä. Esityksen mukaan nykyiset maakuntakirjastot korvaaville kehittämiskirjastoille kuitenkin siirtyy Aluehallintovirastojen tällä hetkellä hoitamat kirjastohenkilöstön koulutus- ja täydennyskoulutustehtävät. Esityksessä ei puututa näihin tehtäviin varattujen määrärahojen mahdollisiin siirtoihin valtion talousarviossa Aluehallintovirastoilta yleisille kirjastoille, eikä myöskään näiden tehtävien taloudellista vaikutusta kehittämiskirjastoa ylläpitävän kunnan talouteen ja valtiontalouteen ole osoitettu.

Lausunnon keskeinen sisältö

Pohjanmaan liitto ottaa lausunnossaan kantaa nykyisiä maakuntakirjastoja korvaavia kehittämiskirjastoja koskevaan ja niiden toimintaa sivuavaan sääntelyyn.

Pohjanmaan liitto katsoo, että kehittämiskirjastoja koskevan sääntelyn osalta tulisi tehdä kielellisten vaikutusten arviointi kirjastopalvelujen käyttäjän, kirjastojen kehittämistehtävien ja kirjastohenkilöstön koulutustarpeiden näkökulmasta sekä määrittää kehittämiskirjastojen lukumäärä ja toimialueet vasta arvioinnin pohjalta saatuihin tietoihin.

Pohjanmaan liitto kiinnittää huomiota siihen, ettei esityksessä ole perusteltu, miksi kehittämiskirjastoja tulisi jatkossa olla vähemmän kuin maakuntia. Pohjanmaan liiton mielestä esityksen perusteluihin tulisi kirjata, että kehittämiskirjastoja olisi yhteensä enintään kahdeksantoista, jotta niiden toimialueet voidaan tarvittaessa määrittää vastaamaan uusia maakuntia.

Monikielisten aineistojen saatavuutta ja taloudellista hankintaa tulee edistää keskittämällä sähköisten aineistojen hankintaprosessi ja lisenssisopimukset valtakunnallisesti.

Aluehallintovirastoilta kehittämiskirjastoille siirtyvien tehtävien taloudelliset vaikutukset erityisesti kehittämiskirjastoa ylläpitävän kunnan talouteen tulisi arvioida.

Mikaela Björklund
Maakuntahallituksen
varapuheenjohtaja

Olav Jern
Maakuntajohtaja